

Asia: VN/28405/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oriveden kaupungin ympäristölautakunta 11.6.2024 § 51

Ympäristölautakunta esittää luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta lausuntonaan seuraavaa:

Lakimuutosesityksessä ehdotetaan, että kunnan ilmastosuunnitelman laatimista koskeva velvoite kumottaisiin ja että ilmastolakia ei sovellettaisi kunnan viranomaisiin. Lakimuutosehdotusta perustellaan muun muassa kansalaisten ja paikallisten toimijoiden tasavertaisuudella. Lakimuutoksen perusteluissa tukeudutaan perustuslain 20.1 §:n ja 20.2 §:n ympäristöperusoikeussäännökseen sekä perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännökseen. Kunnilla olisi ehdotuksen mukaan yhdenmukaiset mahdollisuudet perustason ilmastotavoitteiden asettamiseen, toteuttamiseen ja seurantaan sekä ilmatoriskien hallinnan sisällyttämiseen kuntastrategiaan. Lakimuutoksen vaikutus olisi huomattavin asukasluvultaan pienemmissä ja maaseutuvaltaisissa kunnissa, joiden ilmastotyö on ollut paljolti maakuntien, kaupunkiseutujen ja taloudellisen tuen varassa.

Petteri Orpon hallitusohjelma korostaa ilmastopolitiikassaan muutokseen sopeutumista ja innovatiivisia ratkaisuja. Erityisesti hallitusohjelma korostaa päästöjä vähentävien ja hiiltä talteen ottavien ratkaisujen kehitystä teollisuudessa. Hallitusohjelman mukaan ilmastotoimet toteutetaan taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja alueellisesti kestäväällä ja oikeudenmukaisella tavalla. Hallitusohjelma lupaa, että ilmastotoimet eivät lisää arjen kustannuksia tai heikennä kilpailukykyä.

Ympäristölautakunnan kokemuksen mukaan ilmastonmuutoksen hillintää ja muutokseen sopeutumista ohjataan jo tehokkaasti Euroopan Unionin direktiiveillä, joita toteutetaan paikallisesti

sisällyttämällä säännökset kansalliseen lainsäädäntöön. Vaikuttavan ja tasa-arvoisen ilmastopolitiikan tekemisessä ympäristölautakunta näkemyksensä korostaa, että ilmastonäkökohdat ja -toimet tulisi huomioida yhteiskunnan tulevaisuuden suunnittelussa ja sisällyttää poikkileikkaavasti kaikkeen lainsäädäntöön, toiminnan sääntelyyn ja päätöksentekoon.

Väkiluvultaan pienempien kuntien näkökulmasta on oikeudenmukaista sisällyttää ilmastotavoitteiden toimenpiteet esimerkiksi alueiden käytön, rakennuskannan, energiantuotannon, puhtaan teknologian, hiilen sidonnan ja liikenteen päästöjen suunnitteluun, jolloin yhdenmukainen hyöty toisi kunnille myös yhdenmukaiset säästöt. Kehitys ohjaisi kunnissa ilmastonäkökohtien sisällyttämiseen kuntastrategiaan ja visioon sekä kokonaisvaltaisempaan ympäristöpolitiikkaan, jonka keinoja käytetään hajanaisesti jo nykyhetkellä ja joiden avulla saavutetaan kohdentamattomia säästöjä. Kulutus- ja toimintavalintoja ohjaavalla lainsäädännöllä myös kuntalaisten osallistuminen on yhdenvertaista. Lautakunta korostaa, että ilmastotyössä kunnan jokainen teko merkitsee ja hyöty kertaantuu painopisteen ollessa kuntalaisten ohjaamisessa ja osallistamisessa.

Ympäristölautakunnan näkemyksen mukaan lakimuutosehdotus tukee erityisesti väkiluvultaan pienempien kuntien ilmastotyötä, joilla taloudelliset resurssit ovat useimmiten olleet ilmastotyön minimitekijä. Ehdotus sallii kuntien ilmastotyölle kustannustehokkuutta ja joustoa paikallisten lähtökohtien rajoissa. Ympäristölautakunta pitää tärkeänä, että kunta voi määrittää päästökehitystavoitteensa kuntastrategiansa mukaisesti ja viestittää valinnoillaan vastuullisesta kilpailukyvystään ja vetovoimastaan. Asukasluvultaan pienissä kunnissa ilmastomuutokseen sopeutumiseen keskittyvät toimenpiteet ovat keskeisessä roolissa, kun viestitään paikallisesta elinvoimasta, asumisen turvallisuudesta ja ympäristön tukipalveluista. Vapaaehtoisuuteen perustuen lautakunta tuo esille näkemyksensä asukasluvultaan, resursseiltaan ja päästötaseeltaan suurempien kuntien vastuun ilmastotyönsä tavoitteellisuudesta ja vihreän siirtymän innovaatioista.

Esityksen mukaan lakimuutos säilyttäisi Suomen ympäristökeskuksen (Syke) tehtävän kuntien päästötietopalvelun ylläpitäjänä. Lautakunta pitää tärkeänä, että kuntien päästökehityksen sekä ilmastomuutoksen hillinnän ja muutokseen sopeutumisen seuranta ja arviointi ovat valtakunnallisesti yhteismitallisia. Näkemyksensä lautakunta toteaa, että Syken roolin säilyttäminen yhdenmukaistaa kuntien päästökehityksen seurantaan sekä laskentatyökalujen ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia moninaisista tavoitteista ja toimenpiteistä huolimatta, vaikka toimenpiteiden vaikuttavuutta ei ehkä voitaisikaan kohdentaa tehokkaasti tietyille toimenpiteille ja mittareille. Edelleen lautakunta toteaa, että lakisääteisen veloitteen loppumisesta huolimatta kunnilla on mahdollisuus Syken ylläpitämän päästöskenaariotyökalun avulla vapaaehtoisesti arvioida vaihtoehtoisia päästövähennyspolkujaan ja saavuttaa muuhun lainsäädäntöön sisällytetyillä veloitteilla välillisiä taloudellisia ilmastohyötyjä sekä perustella vihreän siirtymän ja muiden ilmastopoliittisten päätösten mukaisia investointeja ja hankkeita.

Epäselväksi lautakunnalle jäi esityksessä viitattujen ”muiden toimien” toimenpiteiden ja kustannusten kohdentuminen tilanteessa, jossa osa kunnista ei tee ilmastotoimia ja valtakunnallisten ilmastotavoitteiden saavuttaminen heikkenee. Lautakunta pyytää kiinnittämään huomiota siihen, että lakimuutosesityksen perusteluiden mukaisesti perustuslailla turvatut

ympäristöperusoikeus ja yhdenvertaisuus kunnissa toteutuvat lakisääteisen ilmastosuunnitelman laatimisvelvollisuuden poistamisesta huolimatta.

Ympäristölautakunnan näkemyksen mukaan lakimuutosesitys toteuttaa parhaimmillaan perustuslailla turvattua ympäristöperusoikeuden toteutumista ja koskettaa yhdenmukaisesti kaupungin toimijoiden lisäksi jokaista kuntalaista. Lautakunta muistuttaa, että perustuslain mukaisesti vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Lautakunta pyytää huomioimaan, että ilmasto ei ole paikallinen ja stabiili käsite, vaan sillä on globaali luonne ja ulottuvuus.

Kontu Soile
Oriveden kaupunki - Ympäristölautakunta